

Avrupa Birliği ile birlikte ortak
finanse edilmektedir

Avrupa Konseyi ile birlikte
ortak finanse edilmekte ve
uygulanmaktadır

ÇOCUK TİCARETİ BİLGİ NOTU

Savunmasız Toplulukların Güçlendirilmesi:
Arttırılmış Farkındalık
ve
Hukuki Yardıma Erişilebilirlik Yoluyla Çocuk Ticaretiyle
Mücadele Projesi

Bu yayın, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyinin mali desteğiyle hazırlanmıştır. Bu içeriğin sorumluluğu yazar(lar)a aittir. Burada ifade edilen görüşler, hiçbir şekilde, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyinin resmi görüşünü yansıtılmamaktadır.

Bu yayın, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyinin Yatay Destek Ortak Programı çerçevesinde yürütülen "Türkiye'de G Bağlamında İnsan Haklarının Korunmasının Güçlendirilmesi" projesi tarafından sağlanan hibe kapsamında yalnızca Uluslararası ocuk Merkezi tarafından hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	3
KISALTMALAR.....	5
İNSAN TİCARETİ ve ÖZGÜL GRUPLAR.....	7
GİRİŞ.....	7
ULUSAL VE ULUSLARASI MEVZUAT.....	7
İNSAN TİCARETİ İSTATİSTİKLERİ.....	9
KAVRAM HARİTASI EKSENİNDE İNSAN TİCARETİ.....	11
İNSAN TİCARETİNİN GÖRÜNÜMLERİ.....	12
FUHUŞ VE CİNSEL SÖMÜRÜ YOLUYLA KADIN ve ÇOCUK TİCARETİ.....	12
ORGAN VE DOKU TİCARETİ.....	14
ZORLA EVLİLİKLER.....	14
DİLENDİRME.....	14
EMEK SÖMÜRÜSÜ.....	15
ÇOCUK ASKERLER.....	16
İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELE ve MAĞDURLARIN KORUNMASI.....	18

ÖNSÖZ

Küreselleşme ve teknolojik gelişmeler ile birlikte, temel insan haklarının korunması ve farkındalığının geliştirilmesi için farklı metot ve imkanlar oluşmuştur. Ancak haklar konusunda oluşan tüm bu olumlu gelişmelerin yanında, hak ihlallerinin de çeşitlendiği kaçınılmaz bir gerçektir.

Göçler, savaşlar, iklim krizleri, eşitsizlikler ve yoksulluk başta olmak üzere birçok neden; temel insan haklarını birçok yönden küreselleşme ve dijitalleşme ile birlikte ihlalini derinleştirmektedir. İnsan ticareti de tüm bu gelişmelerin yarattığı ortamda derinleşmekte olan insan onuru ve haklarını hiçe sayan ciddi bir tehlikedir. İnsan ticareti suçunun mağdurlarının önemli bir kısmı toplumsal dinamikler başta olmak üzere pek çok sebeple kadınlar, çocuklar ve göçmenlerdir.

Uluslararası Çocuk Merkezi olarak, çocukların haklarını koruma ve onlara daha güvenli bir gelecek sunma misyonuyla çalışmalarımıza yön vermekteyiz. Avrupa Konseyi'nin desteğiyle başlattığımız "Savunmasız Toplulukların Güçlendirilmesi: Arttırılmış Farkındalık ve Hukuki Yardıma Erişilebilirlik Yoluyla Çocuk Ticaretiyle Mücadele" projesi ile de bu misyona uygun olarak insan ticareti suçunun mağdurlarının büyük bir kısmını oluşturan çocuklar ve kadınlar için çalışmalar yapmaktayız.

Projemiz; göçmen, mülteci ve özellikle kadınlar ile çocukların yaşadığı zorlukları, insan ve çocuk ticaretinin onların hayatları üzerindeki yıkıcı etkilerini daha iyi anlamaya yöneliktir. Bu grupların maruz bırakıldığı riskleri azaltmak, haklarına erişimlerini sağlamak ve onları koruma altına almak için kapsamlı bir yaklaşım benimsiyoruz.

KISALTMALAR

BM	: Birleşmiş Milletler
CAÇT	: Cinsel Amaçlarla Çocuk Ticareti
ÇEZE	: Çocuk Yaşta, Erken ve Zorla Evlilikler
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
PPT	: PowerPoint
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
UÇM	: Uluslararası Çocuk Merkezi

İNSAN TİCARETİ ve ÖZGÜL GRUPLAR

Giriş

Birleşmiş Milletler'in insan ticaretine yönelik 2024 yılı verilerini paylaştığı raporu 11 Aralık 2024 tarihinde yayımlandı.¹ Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi'nin yayımladığı küresel insan ticareti raporunun en önemli çıktılarında biri de 2024 yılında daha fazla sayıda çocuk istismar edilirken ve zorla çalıştırma vakaları artarken tespit edilen mağdur sayısı yüzde 25 artmasıdır.

İnsan ticaretinin küresel dinamikleri ile Türkiye özelindeki ulusal özellikleri dikkate alındığında küresel bir tehdit karşısında ulusal özel durumların da yarattığı etkiyle beraber çok boyutlu ve dinamik bir sorunla karşı karşıya olduğumuz ortadadır.

Uluslararası ve ulusal mevzuat açısından bakıldığında hala hukuki eksikliklerin olduğu ve insan ticaretiyle mücadelenin bu yüzden eğiticiler ve insan hakları savunucuları aracılığıyla geliştirilmesi gerektiği bir gerçektir. İlgili uluslararası mevzuata baktığımızda en temel belgenin Birleşmiş Milletler Sınırışan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesi (Palermo Sözleşmesi) ve ilgili Sözleşme'ye Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol (Palermo Protokolü) olduğunu söyleyebiliriz. Bu metinler 2000 yılında imzaya açılmıştır ve Türkiye 25 Mart 2023 tarihinde taraf olmuştur.

Bölgesel düzeyde baktığımızda Avrupa Konseyi tarafından imzaya açılan İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi 2005 yılında kabul edilmiş ve Türkiye bakımından 30 Ocak 2016'da yürürlüğe girmiştir. Ayrıca Avrupa Konseyi, Sözleşme'nin bir gereği olarak İnsan Ticaretine Karşı Eylem Uzmanlar Grubu (GRETA)'yı oluşturmuştur.²

Bu uluslararası yükümlülüklerin bir tamamlayıcısı ve gereği olarak Palermo Protokolü'nün uyumlaştırılma çabalarıyla Türk Ceza Kanunu'nun 80'inci maddesinde insan ticareti suçu düzenlenmiştir.

Ayrıca 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'ne dayanılarak çıkarılan İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik de ulusal hukukumuzun bir parçası haline gelmiştir.

Bu açıdan Türkiye'deki insan hakları savunucularının dikkatine sunulması gereken hususlardan birinin de Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi ve İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik gereği kurulmuş olan İnsan Ticaretiyle Mücadele Koordinasyon Komisyonu'nun 2020/1.2 sayılı kararı gereği Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun (TİHEK) insan ticaretiyle mücadele ve raporlama faaliyetleri konusunda Ulusal Raportörlük Kurumu olarak belirlenmiş olmasıdır. Bu görevin gereği olarak TİHEK ilk raporunu İnsan Ticaretiyle Mücadele Türkiye Ulusal Raporu'nu Mart 2023 tarihinde hazırlamıştır.³

ULUSAL VE ULUSLARASI MEVZUAT

İnsan ticareti olgusunun özgül gruplar söz konusu olduğunda farklı görünüşleri de olmaktadır. Örneğin, çocuklar, kadınlar, göçmenler söz konusu olduğunda farklı dinamikler ve görünüşler devreye girmektedir. Eğitici eğitimi modeli bağlamında bu kavramsallaştırmalar arasındaki farklılara da değinilmesi gerekir. Karma göç süreçlerinin hem küresel gündemi hem de Türkiye özelinde ülke gündemini, siyasal ve toplumsal yapısını derinden etkilediği bir iklimde, insan ticaretinin bu özgül gruplara yönelik boyutlarının da ayrıca ele alınması gerekir.

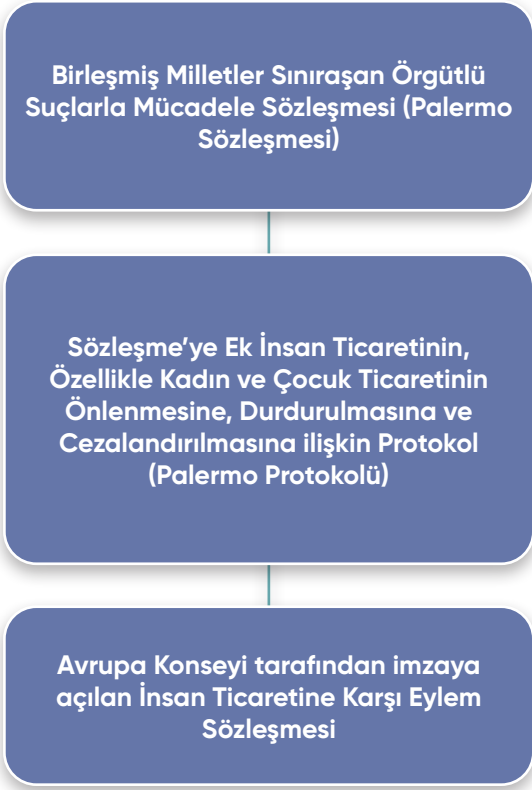
Bu halde ilgili uluslararası ve ulusal mevzuatı şu şekilde çerçeveleştirerek kavramsal analiz bakımından bu kategorilerin nasıl tarif edilebileceğini inceleyebiliriz:

1 https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2024/GLOTIP2024_BOOK.pdf

2 GRETA grubunun son Kilavuz Bilgi Notu'na buradan ulaşılabilir: <https://rm.coe.int/guidance-note-on-the-entitlement-of-victims-tr-/1680a37841>

3 <https://www.tih.gov.tr/public/editor/uploads/insan%20ticaretiyle%20mu%CC%88cadele%20tu%CC%88rikiye%20ulusal%20raporu%20v06.pdf>

Uluslararası Hukuk Araçları

Ulusal Hukuk Araçları

Birleşmiş Milletler Nezdindeki Diğer Uluslararası Belgeler

- 28 Haziran 1930 tarih ve 29 sayılı Cebri Çalıştırma Sözleşmesi
- 2 Aralık 1949 tarihli İnsan Ticaretinin ve Fuhuş Amacı ile İstismarın Durdurulması Sözleşmesi
- 28 Haziran 1951 tarihli Mültecilerin Durumuna İlişkin Sözleşme
- Bu Sözleşme'ye ek Mültecilerin Durumuna İlişkin Protokol;
- 18 Aralık 1979 tarihli Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme;
- 20 Kasım 1989 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi;
- Uluslararası Çalışma Örgütü'nün 17 Haziran 1999 tarihli En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi;
- 25 Mayıs 2000 tarihli Çocukların Satışı Çocukların Fuhuş Amacı ile Kullanılması ve Çocuk Pornografisine İlişkin Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ek htiyari Protokol.

Avrupa Konseyi Nezdindeki Diğer Uluslararası Belgeler

- 4 Kasım 1950 tarih ve 5 ETS sayılı İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korumasına İlişkin Sözleşme;
- 13 Aralık 1957 tarih ve 24 ETS sayılı Suçluların İadesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi ve protokolleri;
- 20 Nisan 1959 tarih ve ETS 30 sayılı Cezai Konularda Karşılıklı Yardıma İlişkin Avrupa Sözleşmesi ve Protokolleri
- 18 Ekim 1961 tarih ve 35 ETS sayılı Avrupa Sosyal Şartı
- 3 Mayıs 1996 tarih ve 163 sayılı Revize Avrupa Sosyal Şartı
- 24 Kasım 1983 tarih ve 116 ETS sayılı Şiddet İçeren Suçların Mağdurlarının Tazmin Edilmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi;
- 8 Kasım 1990 tarih ve 141 ETS sayılı Suç Gelirlerinin Aklanması, Aranması, Zapt Edilmesi ve Müsaderesine İlişkin Sözleşme;
- 25 Ocak 1996 tarih ve ETS 160 sayılı Çocuk Haklarının Kullanımına İlişkin Avrupa Sözleşmesi;
- 27 Ocak 1999 tarih ve ETS 173 sayılı Yolsuzluğa Dair Ceza Hukuku Sözleşmesi
- 4 Kasım 1999 tarih ve ETS 174 sayılı Yolsuzluğa Dair Özel Hukuk Sözleşmesi;
- 23 Kasım 2001 tarih ve 185 ETS sayılı Siber Suç Sözleşmesi.

İNSAN TİCARETİ İSTATİSTİKLERİ

Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadele Yıllık Raporu 2020, GİGM

İnsan Ticareti Mağdurlarının Sömürü Türleri (2016-2020)

Sömürü Türü	2016	2017	2018	2019	2020	Toplam	%
Toplam	181	303	134	215	282	1,115	100,0
Cinsel Sömürü	143	186	95	144	160	728	65,3
İşgücü Sömürüsü	30	52	39	55	73	249	22,3
Zorla Dilendirme	8	65	-	4	43	120	10,8
Zorla Evlendirme	-	-	-	11	4	15	1,3
Çocuk Satışı	-	-	-	1	1	2	0,2
Organ-Doku Ticareti	-	-	-	-	1	1	0,1
Çocuk Asker	-	-	-	-	-	-	-

İnsan Ticareti Mağdurlarının Yaş Dağılımı (2016-2020)

Yaş	2016	2017	2018	2019	2020	Toplam	%
Toplam	181	303	134	215	282	1,115	100,0
(-) 18	29	98	15	31	165	338	30
18-25 Yaş	63	124	63	74	41	365	32,7
26-35 Yaş	76	61	42	73	56	308	27,6
36 (+)	13	20	14	37	20	104	9,3

İnsan Ticareti Mağdurlarının Tespit Edildikleri İllere Göre Dağılımı (2016-2020)

İl	2016	2017	2018	2019	2020	Toplam	%
Toplam	181	303	134	215	282	1,115	100,0
İstanbul	21	48	42	48	98	257	23,0
Antalya	45	66	32	30	17	190	17,0
Şanlıurfa	10	22	-	3	71	106	9,5
İzmir	15	20	14	28	16	93	8,3
Hatay	8	24	7	19	7	65	5,8
Ankara	21	28	8	3	3	63	5,7
Adana	16	8	14	3	4	45	4,0
Bursa	12	8	3	3	14	40	3,6
Mersin	15	18	-	3	2	38	3,4
Muğla	4	15	-	6	2	27	2,4
Diğer	14	46	14	69	48	191	17,1

Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadele Yıllık Raporu 2020, GİGM

Cumhuriyet Başsavcılıkları Chief Public Prosecutors' Offices

1.7 TCK uyarınca Cumhuriyet başsavcılıklarında soruşturma evresinde gelen dosya, şüpheli ve suç sayıları, 2023
The number of files came, suspect and crime according to TCL at the investigation stage at Chief Public Prosecutors' Offices, 2023

Suç türü - Type of crime	TCK madde no TCL article no	Toplam Total			Geçen yıldan devir Files from last year			Yıl içinde açılan Filed within the year		
		Dosya File	Şüpheli Suspect	Suç Crime	Dosya File	Şüpheli Suspect	Suç Crime	Dosya File	Şüpheli Suspect	Suç Crime
Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti Migrant smuggling and human trafficking	79-80	22 853	40 572	47 756	11 090	24 150	26 817	11 163	16 422	20 939

Ceza Mahkemeleri The Criminal Courts

2.13 TCK uyarınca ceza mahkemelerinde gelen dosya, sanık ve suç sayıları, 2023
The number of files came, accused person and crime at the criminal court in accordance with TCL, 2023

Suç türü - Type of crime	TCK madde no TCL article no	Toplam Total			Geçen yıldan devir Files from last year			Yıl içinde açılan Filed within the year			Bozularak gelen Reversal by the Supreme Court		
		Dosya File	Sanık Accused Person	Suç Crime	Dosya File	Sanık Accused Person	Suç Crime	Dosya File	Sanık Accused Person	Suç Crime	Dosya File	Sanık Accused Person	Suç Crime
Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti Migrant smuggling and human trafficking	79-80	13 269	27 919	39 509	7 269	17 766	26 769	5 421	9 088	11 498	580	1 085	1 242

Ceza Mahkemeleri The Criminal Courts

2.14 TCK uyarınca ceza mahkemelerinde yıl içinde gelen dosyalarda bulunan sanıkların cinsiyet, yaş ve uyruğa göre dağılımı, 2023
Distribution of the accused persons in the files brought to the criminal courts in accordance with the TCL by gender, age and nationality, 2023

Suç türü - Type of crime	TCK madde no TCL article no	Genel Toplam General total	Toplam - Total		T.C. uyruklu - Turkish national						Yabancı uyruklu Foreign national			
			Erkek Males	Kadın Females	Yaş grubu - Age group		12 - 14		15 - 17		18 +		Erkek Males	Kadın Females
					Bilinmeyen ⁽¹⁾ Unknown ⁽¹⁾	Suç Crime	Erkek Males	Kadın Females	Erkek Males	Kadın Females	Erkek Males	Kadın Females		
Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti Migrant smuggling and human trafficking	79-80	10 007	9 711	293	3	-	-	103	2	7 728	204	1 880	87	

Ceza Mahkemeleri The Criminal Courts

2.16 TCK uyarınca suç karar türüne göre ceza mahkemelerinde dosya, sanık ve suç sayıları, 2023
Number of file, accused person and crime at the criminal court according to types of judgement accordance with TCL, 2023

Suç türü - Type of crime	TCK madde no TCL article no	Toplam Total			Mahkûmiyet Conviction			Beraat Acquittal			Hükûmün açıklanmasını geri bırakılmasın Postponement of announcing a judgement			Diğer kararlar Other judgements		
		Dosya File	Sanık Accused Person	Suç Crime	Dosya File	Sanık Accused Person	Suç Crime	Dosya File	Sanık Accused Person	Suç Crime	Dosya File	Sanık Accused Person	Suç Crime	Dosya File	Sanık Accused Person	Suç Crime
Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti Migrant smuggling and human trafficking	79-80	5 461	8 687	9 561	3 505	5 733	6 411	1 664	2 553	2 672	30	33	33	262	368	445

Ceza Mahkemeleri The Criminal Courts

2.24 Ceza mahkemelerinde suçla sürüklenen çocukların suç türlerine göre gelen dosya ve suç sayıları, 2023
Number of incoming files and offenses of juveniles pushed to crime in criminal courts according to types of offenses, 2023

Suç türü - Type of crime	Kanun no TCK madde no/ Law no TCL article no	Toplam Total		Geçen yıldan devir Files from last year			Yıl içinde açılan Filed within the year			Bozularak gelen Reversal by the Supreme Court			
		Dosya File	Suç Crime	Dosya File	Suç Crime	Suçla sürüklenen çocuk Juvenile Pushed to Crime	Dosya File	Suç Crime	Suçla sürüklenen çocuk Juvenile Pushed to Crime	Dosya File	Suç Crime	Dosya File	Suç Crime
Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti Migrant smuggling and human trafficking	79-80	420	384	559	230	244	316	171	123	224	19	17	19

Ceza Mahkemeleri The Criminal Courts

2.25 Ceza mahkemelerinde suçla sürüklenen çocukların suç türlerine göre karara bağlanan dosya ve suç sayıları, 2023
Number of files and offenses adjudicated in criminal courts according to the types of offenses committed by juveniles pushed to crime, 2023

Suç türü - Type of crime	Kanun no TCK madde no/ Law no TCL article no	Toplam Total		Mahkûmiyet Conviction			Beraat Acquittal			Hükûmün açıklanmasını geri bırakılmasın Postponement of announcing a judgement			Diğer kararlar Other judgements			
		Dosya File	Suç Crime	Suçla sürüklenen Çocuk Juvenile pushed to crime	Dosya File	Suç Crime	Suçla sürüklenen Çocuk Juvenile pushed to crime	Dosya File	Suç Crime	Suçla sürüklenen Çocuk Juvenile pushed to crime	Dosya File	Suç Crime	Suçla sürüklenen Çocuk Juvenile pushed to crime	Dosya File	Suç Crime	
Göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti Migrant smuggling and human trafficking	79-80	115	116	126	70	68	76	22	24	24	12	12	12	11	12	14

KAVRAM HARİTASI EKSENİNDE İNSAN TİCARETİ

İnsan Ticareti

- “(a) İnsan ticareti; kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhuşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir.
- (b) İnsan ticaretinin (a) bendinde belirtilen yöntemlerden herhangi biriyle yapılmış olması halinde, mağdurun bu istismara razı olup olmaması durumu değiştirmeyecektir.
- (c) Bu maddenin (a) bendinde öngörülen yöntemlerden herhangi birini içermese bile, çocuğun istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması “insan ticareti” olarak kabul edilecektir.
- (d) On sekiz yaşının altındaki herkes “çocuk” kabul edilecektir.”

Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler düzenlemelerinde yer alan bu ortak tanım, insan kaçakçılığının oluşması için araç fiil, amaç fiil ve suç eylemi olarak üç unsur belirlemiştir. Uygulamada ve kavram ekseninde **göçmen kaçakçılığı** ile **insan ticareti** sık sık eşanlamli gibi kullanılmaktaysa da bu doğru değildir. Göçmen kaçakçılığı, kaçakçı ile göçmen arasındaki ilişkinin sınırdan geçişle beraber sona erdiği bir ticari ilişki olarak tarif edilmekteyken, insan tacirleri ve insan ticareti mağdurları arasındaki ilişki tacirin insandan sürekli bir kar sağladığı sömürü ilişkisi olarak tarif edilir.⁴

Çocuk Ticareti

- Çocuğun sömürü amaçlı bir yerden bir yere taşınarak alınıp satılması, temini,
- devredilmesi, barındırılması veya teslim alınmasını da içerebilen bir suçtur.
- Çocuk söz konusu olduğunda hazırlama, kandırma, etkileme ya da rıza olup olmaması aranmaz, suç işlenmiş sayılır.⁵

Avrupa Konseyi'nin İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi, insan ticaretini bir insan hakkı ihlali olarak tanımlar. Bu durumda da mağdurlara yardım, mağdurların insan haklarının korunması ve odaklanması gibi yükümlülükleri taraf devletlere getirir. Özel ve bağlayıcı önlemler, tanıkların korunması, yasal çerçevenin oluşturulması, etkin ve bağımsız izleme mekanizmasının varlığının garanti altına alınması bu Sözleşme'yi önemli kılar.

Bu sözleşme kapsamında taraf devletlerin yükümlülükleri şunlardır:⁶

Taraf devletlerin yükümlülükleri:

- Mağduru tanımlamak (Örneğin, mağdurun yaşı hakkında bir belirsizlik mevcutsa, mağdurun çocuk olduğunu varsayması gerekir);
- Çocuklara ilişkin olarak özel önleyici önlemler almak;
- Cinsel istismar, zorla çalıştırma veya zorla hizmet ettirme, kölelik ve kölelik benzeri uygulamalar, kulluk ve organ çıkarma ile ilgili taleplerin önüne geçilmesi için önlemler almak ve uygulamak;
- Mağdurların özel hayatını korumak; (Örneğin, çocuk mağdurların kimliklerinin veya kimliklerinin tespitine İmkân tanıyan detaylarının kamu tarafından öğrenilmesini engellemek için önlemler almak)
- İnsan ticareti mağdurlarının yararlanma hakkı bulunan destek tedbirlerini vermek; (Örneğin, uygun ve güvenli barınma, psikolojik ve maddi yardımın yanı sıra mağdurun bilgilendirilmesi, çocukların eğitime erişimini sağlamak)

4 Toolkit to Combat Trafficking in Persons, UN Office on Drugs and Crime New York, 2008, s. 4.; TİHEK Ulusal Raporu s.14.

5 İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadınların ve Çocukların Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol Madde 3c, İnsan Ticaretine Karşı Eylem Avrupa Konseyi Sözleşmesi Madde 4c, TCK Madde 80.3, Uluslararası Çocuk Merkezi Raporu, Hazırlayan: Adem Arkadaş Thibert, Mayıs 2019

6 Avrupa Konseyi bilgi notu: <https://cocukhaklarizleme.org/yayin/insan-ticaretine-karsi-eyleme-iliskin-avrupa-konseyi-sozlesmesi>

- Taraflardan birinin topraklarında yasa dışı olarak bulunan mağdurlara en az 30 gün iyileşme ve düşünme süresi tanımak;
- Taraflardan birinin topraklarında yasa dışı olarak bulunan mağdurlara yönelik ikamet izni düzenlemesi yapmak; (Örneğin, çocuk mağdurlar için ikamet izinlerinin çocuğun yüksek menfaati ile uyumlu olarak düzenlemek ve uygun hallerde aynı şartlar altında yenilemek)
- İnsan ticareti mağdurlarının maruz kaldığı zararları tazmin etmek; (Örneğin, mağdurların, insan ticareti faillerine karşı dava açma haklarını güvenceye almak)
- Mağdurların ülkelerine geri gönderilmesi veya geri dönüşlerine dair düzenlemeler yapmak; (Örneğin, yetkililer bir çocuk mağdurun geri gönderilmesine karar verirken ilk olarak çocuğun yüksek menfaatlerini dikkate almak, herhangi bir geri gönderme önlemini uygulamadan önce, çocuğun bir devlete geri dönüşünün doğurabileceği riskler ile güvenliğine ilişkin bir değerlendirme yapmak)
- Sınırlarda kontrolün daha iyi yönetilmesine ve sınır kontrolü ile ilgili olarak işbirliğinde bulunulmasına dair önlemler almak;
- Seyahat ve kimlik belgelerinin kalitesini sağlamak ve bu belgelerin doğruluğunu ve güvenliğini korumak için gerekli önlemleri almak;
- Kendileri tarafından düzenlenen veya kendileri tarafından düzenlendiği iddia edilen seyahat ve kimlik belgelerinin yasallığı ve geçerliliğini, başka bir tarafça talep edilmesi ve bu belgelerin insan ticareti için kullanıldığından şüphelenilmesi halinde kontrol etmek;
- Cinsiyet perspektifini dikkate almak;
- Sayılan nedenlerden ötürü mağdurlara ceza verilmemesi imkanını düzenleyen yasal tedbirler almak ve/veya uygulamak;
- Sözleşme kapsamındaki suçları mağdurun şikayetine gerek olmaksızın kovuşturma imkânı sağlamak;
- Mağdurlara, adli makamlarla işbirliği yapanlara, tanıklara ve bunların ailelerine etkin ve uygun koruma sağlanması için gerekli önlemleri almak;
- Kişilerin veya birimlerin insan ticaretine karşı eylemler ve mağdurların korunması hakkında uzmanlaşmalarının teşvik edilmesi için gerekli tedbirleri almak;
- Yargılama işlemlerini mağdurların gizliliğini korumak ve emniyetlerini sağlamak üzere uyumlaştırmak;
- İlgili uluslararası veya bölgesel belgelere, yeknesak veya karşılıklı mevzuata dayanarak kabul edilen düzenlemelere ve ulusal hukuka uygun olarak, sözleşmenin diğer taraflarıyla işbirliği yapmak;
- Sözleşmeden doğan yükümlülükleri, ulusal makamlar, devlet yetkilileri ve sivil toplum arasındaki stratejik ortaklık kurarak yerine getirmek;
- Sözleşmeye aykırı herhangi bir anlaşma yapmamak.

İNSAN TİCARETİNİN GÖRÜNÜMLERİ

- Fuhuş ve Cinsel Sömürü
- Organ ve Doku Ticareti
- Zorla Evlilik
- Zorla Dilendirme
- Emek Sömürüsü
- Çocuk Askerler⁷

FUHUŞ VE CİNSEL SÖMÜRÜ YOLUYLA KADIN ve ÇOCUK TİCARETİ

Cinsel sömürü amaçlı insan ticareti de diyebileceğimiz kadın ticareti, AB Konseyi Çerçeve Kararında şöyle tanımlanmıştır:

Cinsel sömürü maksatlı insan ticareti; bir kişinin zorlama, güç kullanma veya tehdit yahut kaçırma, hile veya aldatmaya, nüfuzun kötüye kullanılmasına veya kişinin bu istismara boyun eğmek dışında gerçek ve kabul edilebilir bir seçeneğinin bulunmadığı çaresizlik halinden yararlanılmasına ya da kişi üzerinde otorite sahibi olan bir başkasına rızasını elde etmek üzere para veya başka bir menfaat teklif edilmesine veya kabul edilmesine bağlı olarak kişinin, asgari olarak zorla çalıştırılması veya hizmet ettirilmesi, köleliğe veya kölelik benzeri uygulamalara ya da esarete tabi kılınması da dâhil fuhşun sömürülmesi ve pornografik gösteri yahut pornografik materyal üretimi dâhil, cinsel istismarın diğer biçimlerinin gerçekleştirilmesi maksadıyla

⁷ Bu görünüm biçimleri TİHEK Ulusal Raporunda açıklanmaktadır.

tedarik edilmesi, nakledilmesi, devredilmesi, üzerindeki denetim yetkisinin de el değiştirmesi, barındırılması ve sonradan kabul edilmesidir.⁸

Avrupa Konseyi'nin de Kadın Ticaretine Karşı Kampanya Hakkında 1545/(2000) sayılı Tavsiye Kararı'nda ve Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'nin cinsel istismar amacı ile insan ticaretine karşı tavsiye kararında kadın ticaretiyle mücadele yükümlülüğü getirilmiştir. Bu tavsiye kararı gereği Bakanlar Komitesi taraf devletlere, insan ticaretinin ceza yasalarına suç olarak işlenmesi, ayrıca suçluların iadesinin kolaylaştırılması ve etkin mücadele için cezaların en üst seviyeden verilmesini söylemiştir.⁹

Kadın ticareti sadece fuhuş ve cinsel sömürü ticareti olarak karşımıza çıkmamaktadır. Bu bağlamda pornografik materyaller ve eğlence sektörüne zorla hizmet de kadın ticaretinin diğer görünümüdür. Bu suçtan, kadınlar kadar LGBTİ+'ler ve çocuklar da etkilenmektedir.

Cinsel amaçla insan ticaretinden en çok korunması gereken diğer bir özgöl grup çocuklardır. Bu açıdan sadece insan ticaretiyle mücadeleye yönelik Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi Sözleşmeleri değil, Avrupa Konseyi'nin Lanzarote Sözleşmesi de çocukların cinsel amaçlı sömürü ve ticaretine karşı önemli bir hukuki yapıya sahiptir.

Lanzarote Sözleşmesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi'nden farklı olarak ilk kez cinsel istismar ve cinsel sömürünün tanımını yapmaktadır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocuğun cinsel sömürü ve cinsel istismarın her biçiminden korunması gerektiğini söylemekte ancak çocuğun cinsel sömürü ve istismarını nelerin oluşturabileceğine dair en geniş tanım Lanzarote Sözleşmesi md. 18-23 arasında yapılmaktadır.

Çocuk fuhuşu ile ilgili olarak Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocukların fuhuşta sömürülmelerini engelleyecek önlemler almayı gerektirmiştir ancak ÇHS'nin terminolojik açıdan yetersiz kaldığı, bu ifadenin çocuğun sömürücü olmayan bir biçimde fuhuşta kullanılmasının mümkün olabileceği şekilde anlaşılacağı gerekçesiyle eleştirileri mevcuttur. Bu açıdan Lanzarote Sözleşmesi yine çocuk fuhuşu terimini, ödeme, taahhüt, karşılığın çocuğa ya da üçüncü kişiye yapılmasına bakılmaksızın, para veya başka bir bedel ya da karşılık verilerek ya da taahhüt yapılarak çocuğu cinsel aktiviteler için kullanma şeklinde geniş bir tanıma sahiptir.

Yine Çocuk Hakları Sözleşmesi Madde 34'te çocukların pornografik nitelikli gösterilerde ve malzemelerde kullanılarak sömürülmesinden söz edilse de bağlayıcı bir tanım verilmemiştir. Lanzarote Sözleşmesi ise md. 20/2'de çocuk pornografisini, "çocuğu gerçek veya temsili açık bir cinsel davranış içinde görsel olarak gösteren herhangi bir materyal ya da çocuğun cinsel organlarının esas itibariyle cinsel amaçlarla gösterilmesi" şeklinde tanımlamaktadır. Lanzarote Sözleşmesi Madde 20(1)'de "çocuk pornografisi üretilmesini; çocuk pornografisi sunulup temin edilmesini, çocuk pornografisi dağıtılmasını ve iletilmesini; kendisi ya da başkaları için çocuk pornografisi temin edilmesini ve çocuk pornografisine bilerek katılmayı" suç saymaktadır.

Çocukların kendilerinin ürettikleri cinsel içerikli materyal konusunu açıklığı kavuşturan ilk görüş yine Lanzarote Komitesi tarafından hazırlanmıştır. 2019 tarihli bu görüş, çocuk koruması ekseninde hazırlanmış ve gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla çocukların cinselliklerini keşfetmelerinin, birbirileri için kişisel kullanım amaçlı cinsel içerikli materyal üretme ihtimallerinin farkında olarak onların korunmasına dair önerileri içermektedir. Bu bağlamda çocukların kendi aralarında cinsel içerikli materyalleri dolaşıma sokmaları durumunun hassasiyetle incelenmesi gerektiği, bunun kimi durumlarda çocuk pornografisi niteliğinde olabileceği, ayrıca çocukların rızasının inşa edilmesinin daha kolay olduğu, kolaylıkla hedef olabilecekleri ve cinsel amaçlı sömürüye açık oldukları vurgulanarak, cinsel içerikli materyallerin çocuğa uzun süreli bir zarar vermesinin önüne geçilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bununla beraber Lanzarote Sözleşmesi Açıklayıcı Raporu'na göre çocukların kendi aralarında ve özel kullanım için çocuk pornografisi niteliğinde içerik oluşturmaları ancak daha sonra bu içerikleri çevrimiçi kullanıma açarak ya da dağıtarak suç işlemeleri durumunda, buradaki cezai sürecin çocukların korunması esas alınarak yürütülmesi gerektiği vurgulanmıştır.

8 TİHEK Raporu s.15.

9 <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806489a0>

ORGAN VE DOKU TİCARETİ

Palermo Protokolü, insan ticareti bağlamındaki sömürü biçimlerinden biri olarak organların alınmasını da saymıştır, bu yüzden organ kaçakçılığı da özellikle mülteciler ve çocukların daha savunmasız ve kırılgan grup olarak risk grubu olduğu insan ticareti biçimlerinden biridir. Palermo Protokolü de Lanzarote Sözleşmesi de kişinin ve çocuğun rızasından değil, inşa edilmiş rızasından bahsetmektedir. Kırılgan gruplara mensup bireylerin rızaları bertaraf edilebildiğinden, insan ticaretine ve çeşitli görünümüne rıza göstermek, kişinin onamı olarak anlaşılmamalıdır.

ZORLA EVLİLİKLER

Çocuk haklarının en önemli koruma mekanizması erken yaşta ve zorla evliliklere karşı çocukların korunmasıdır. Bu açıdan insan ticaretinin, kadınlar, çocuklar ve mülteciler açısından en önemli görünümünden biri zorla evliliklerdir.

İnsan ticareti, Avrupa'nın en büyük sorunlarından biri haline gelmiştir ve artan göç dalgasıyla benzeri görülmemiş bir seviyeye ulaşmıştır. İnsan ticaretinin köleliğin yeni bir biçimi olduğunu söyleyen Avrupa Konseyi kararları ekseninde, bunun önemli ayaklarından birinin zorla evlilikler yoluyla gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 4. Maddesi de insan ticaretini açıklarken kölelik kavramıyla beraber değünmektedir.

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi, zorla evliliğin bir insan ticareti aracı olduğunu kabul etmektedir. Birleşmiş Milletler Raporu'na göre on iki yaşından küçük kız çocukları, kendilerini seks ve ev işlerinde sömüren erkeklerle evlenmeye zorlanıyor ya da kandırılıyor. 'Evlilikler' aile üyeleri, evlilik ajansları ya da simsarlar tarafından, genellikle maddi kazanç için ayarlanabiliyor ya da doğrudan kız çocukları kaçırılıyor.¹⁰

Zorla evlendirme ile insan ticareti arasındaki kavramsal çerçeve, Köleliğin Kaldırılmasına İlişkin 1956 tarihli Ek Sözleşme'ye göre çizilebilir. Buna göre "köleliğe benzer uygulamalar" borç esareti, çocukların sömürü amacıyla satılması, serflik ve kölece evlilik biçimlerini kapsamaktadır.¹¹ Bu evlilik biçimleri aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

Aşağıdakileri içeren herhangi bir kurum veya uygulama:

- (i) Bir kadının, reddetme hakkı olmaksızın, ebeveynlerine, vasisine, ailesine ya da başka herhangi bir kişi ya da gruba para ya da aynı bir bedel ödenerek evlendirileceği vaat edilir ya da verilir; ya da
- (ii) Bir kadının kocası, ailesi ya da aşireti, aldığı değer karşılığında ya da başka bir şekilde onu başka bir kişiye devretme hakkına sahiptir; ya da
- (iii) Kocasının ölümü üzerine bir kadın başka bir kişi tarafından miras alınmakla yükümlüdür.

Erken yaşta ve zorla evliliklere karşı Türkiye'nin hem Medeni Kanun hem de Ceza Kanunu'ndan kaynaklanan yasal çerçevesiyle beraber konunun insan ticareti boyutu ele alınarak düşünülmesi, bu açıdan elzemdir. Bu açıdan yukarıdaki tanımdaki unsurlardan bir ya da birkaçı varsa zorla evlendirme yoluyla insan ticaretinden bahsediyor oluruz.

DİLENDİRME

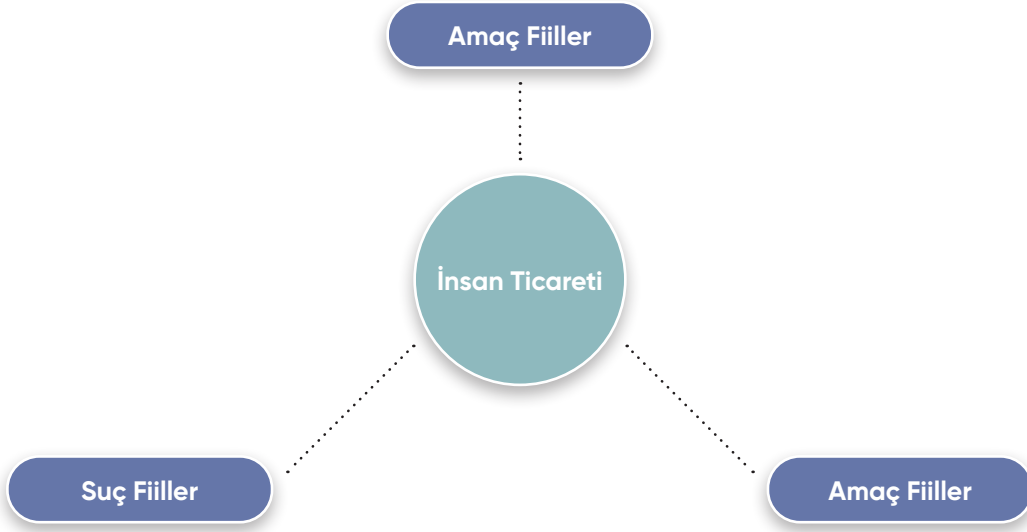
Uluslararası raporlarda sıklıkla insan ticareti mağdurlarının evlilik bağlamında cinsel sömürü, tecavüz veya zorla hamile bırakma gibi ciddi sömürü ve istismarın yanı sıra ev hizmetçiliği, zorla dilendirilme veya zorla suça itilme gibi durumlara maruz kalmış olabileceği not edilmektedir.

Zorla dilendirme ruh ve beden bakımından kendini idare edemeyecek durumda olan mağdurların kamusal olarak gösterilmesi suretiyle gelir elde edilmesi olarak tanımlanır.¹² Kişinin zorla dilendirmesi tek başına insan ticareti suçunu oluşturmaya da dilendirme amacıyla, araç ve amaç fiillere başvurulması durumunda insan ticareti suçu oluşacaktır.

¹⁰ https://www.unodc.org/documents/humantrafficking/2020/UNODC_Interlinkages_Trafficking_in_Persons_and_Marriage.pdf

¹¹ INTERLINKAGES BETWEEN TRAFFICKING IN PERSONS AND MARRIAGE, s.18.

¹² TİHEK Raporu s.17

İnsan ticareti suçu, amaç fiile ulaşabilmek için araç fiiller yoluyla suç fiilinin gerçekleştirilmesi yoluyla olur. Her bir unsurunda, önce bir araç ve amaç fiili vardır ve bu fiiller, suç fiiline yönelir.

EMEK SÖMÜRÜSÜ

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Uzman Grubu GRETA'ya göre emek sömürüsü yoluyla insan ticareti şu şekilde gerçekleşir:

İnsan Ticaretine Karşı Eylem Uzmanlar Grubu (GRETA)'ya göre emek sömürüsü kavramı;

- Zorla çalıştırma
- Hizmet ettirme
- Kölelik
- Köleliğe benzer uygulamalar
- Hizmetkarlık, ev işlerinde zorla çalıştırma

Bu unsurlar, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 4'üncü maddesi ve buna ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)'in içtihadında da kabul edilmektedir.

Bunun bir boyutu da çocuk işçiler olup onlara ilişkin hukuki çerçeve şu şekildedir:

ÇOCUK ASKERLER

Çocuk işçiliği ile de ilişkilendirilen çocuk askerler yoluyla insan ticareti, çocuk haklarına yönelik en temel hak ihlallerinden biridir.

182 No'lu ILO Sözleşmesi bu durumu **"askeri çatışmalarda çocukların zorla ya da zorunlu tutularak kullanılmasını da içerecek şekilde zorla ya da mecburî çalıştırılmaları gibi kölelik ve kölelik benzeri uygulamaların tüm biçimleri"** olarak ifade etmiştir.

Birleşmiş Milletler'in 2024 verileriyle insan ticaretini açıkladığı son raporunda önemli alt başlıklar şunlardır:

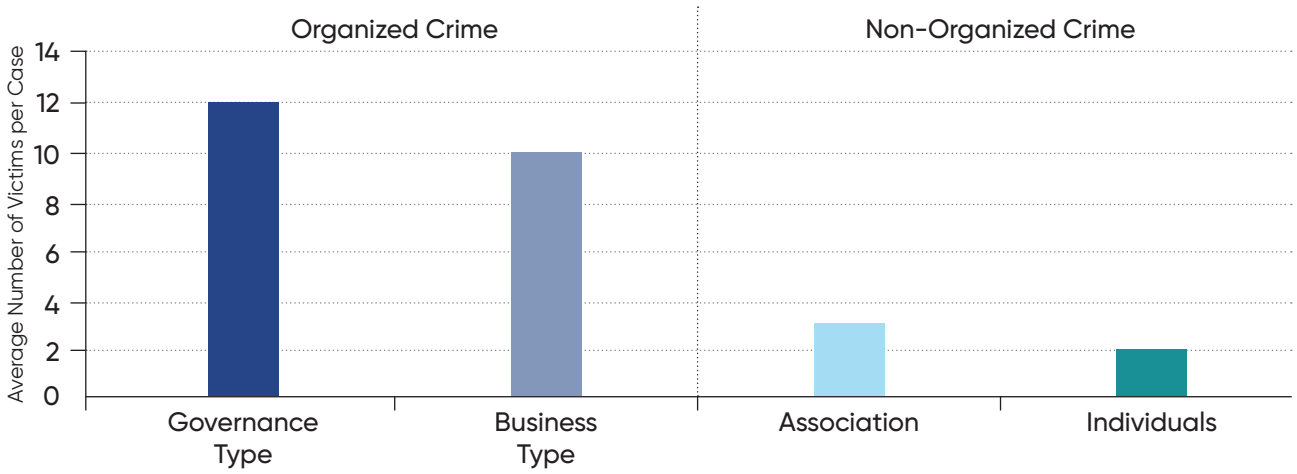
Bu verileri okurken dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da yukarıda değinildiği gibi ortada bir suç olduğu için insan tacirlerine yönelik analizlerdir. Her ne kadar Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, insan ticaretiyle ceza hukuku mekanizmalarıyla mücadelenin gerekliliğinden ve suçluların iadesine ilişkin şartların insan tacirleri için kolaylaştırılmasından bahsetseler de tacirlere yönelik analiz yapılması da suçlu fenotipinin anlaşılması bakımından risk analizi bağlamında önemlidir.

¹³ Veriler: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2024/GLOTIP2024_BOOK.pdf

Birleşmiş Milletler'in analizine göre çoğu tacir organize gruplar içerisinde faaliyet göstermektedir dava özetlerinin yüzde birinin analizine göre bu davalara dahil olan tacirler, bir suç ilişkisi içerisinde gevşek bir şekilde birbirine bağlı gruplar ve ağlar olarak ya da kökleri ülkenin dışında olan yapılandırılmış suç örgütleri olarak faaliyet gösterir.

Davalara ilişkin verilerden görmekteyiz ki daha çok gevşek ağlar tarafından işlenen bir suç biçimi söz konusudur:

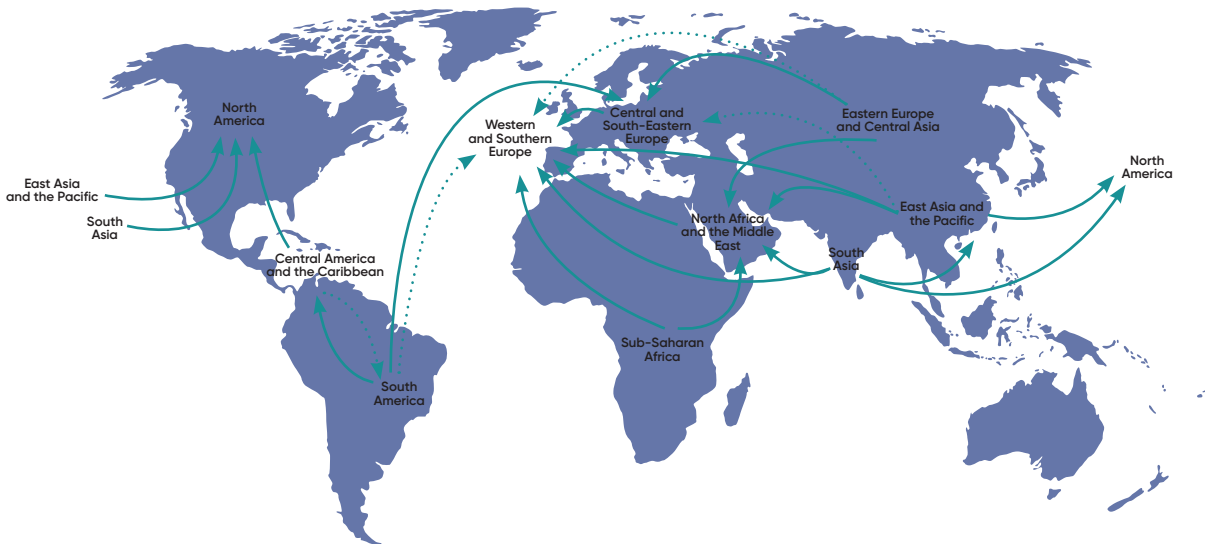
Average Number of Victims Reported in Case Narratives, by Type of Traffickers' Structure

Source: UNODC elaboration of court case summaries

Transit ülkeler ve insan ticareti güzergahı da suçla mücadele konusundaki önemli başlıklardan biridir:

Main Detected Transregional Flows, 2022 (or most recent)

- Transregional flows: detected victims in destination countries
- ⋯→ Transregional flows: less than 5% of detected victims in destination countries

The boundaries and names shown and the designations used on this map do not imply official endorsement or acceptance by the United Nations

Source: UNODC elaboration of national data

İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELE ve MAĞDURLARIN KORUNMASI

GRETA'nın insan ticareti mağduru ya da riski altındaki kişilere ilişkin oluşturduğu korumanın çerçevesi, insan ticareti mağduru olan veya böyle bir risk altında bulunan kişiler vatandaşı olmadıkları veya sürekli olarak ikamet etmedikleri bir Devlet bünyesinde uluslararası korumaya hakkıyla ilgilidir.¹⁴ Uluslararası koruma hakkı, kendi vatandaşı olduğu Devletin veya önceden yaşadığı ikamet ülkesinin ya da herhangi bir Devletin vatandaşı olmaya bağlı olan hak ve yükümlülüklerle sahip olduğu Devletin dışında bulunan herhangi bir kişinin, söz konusu Devlete dönmek zorunda bırakılması halinde hayatına veya temel özgürlüklerine yönelik ciddi bir tehdidin varlığı sebebiyle doğar.¹⁵

Ancak kimi durumlarda kişi kendi ülkesi içinde mağdur olabilir ve başka bir ülkeye kaçmış olabilir. Bu durumda da menşe ülkesine geri dönmek zorunda bırakılması halinde hayatı veya temel hakları tehdit altında olacağı için uluslararası korumaya hak kazanabilir ve non-refoulement ilkesiyle korunur. Bu tür durumlarda söz konusu kişinin geçmişte uğradığı zulüm, şiddet ve istismarın boyutuna bakılarak risk analizi yapılır.

Geri göndermeme (non-refoulement) ilkesi mülteci hukukunun temel ilkesidir ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşmenin (1951) 33. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenmektedir: "Hiçbir Taraf Devlet, bir mülteciyi, ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermeyecek veya iade ('refouler') etmeyecektir."

İnsan Ticaretine Karşı Eyleme İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi, mağdurların korunmasına yönelik önlemler ile uluslararası işbirliğini akdetmiştir. Sözleşmenin amaçları insan ticaretini önlemek ve bununla mücadele etmek, insan ticareti mağdurlarının insan haklarını korumak ve buna ilaveten etkili soruşturma ve kovuşturma sağlamak ve insan ticaretine karşı eylem konusunda uluslararası iş birliğini teşvik etmektir.¹⁶

Türkiye'de hem önleyici hem koruyucu mekanizmalar bağlamında insan ticaretiyle mücadele çerçevesi çizilmeye çalışılmaktadır.

Öncelikle 2002 yılında Dışişleri Bakanlığı'nın koordinasyonu altında İnsan Ticareti ile Mücadele Görev Gücü oluşturulmuştur.

Türk Ceza Kanunu bu konuda önemli bir hukuki korumadır:

İnsan Ticareti Madde 80-

- (Değişik: 6/12/2006 – 5560/3 md.)** Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tâbi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçırın, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan oniki yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası verilir.
- Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.
- Onsekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden diğer bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir.
- Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirine hükmolunur.

GRETA Grubu'nun 2019 yılında Türkiye'ye ilişkin uygulama değerlendirmesi yaptığı raporunda hüküm eleştirilmiştir. Hükümde, Palermo Protokolü'nde yer alan **"başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama"** araç hareketine yer verilmediği, **cebir ve şiddetin ölçüsünün gösterilmediği, kasten yaralamanın neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış hallerine**

¹⁴ Guidance note on the entitlement of victims of trafficking, and persons at risk of being trafficked, to international protection

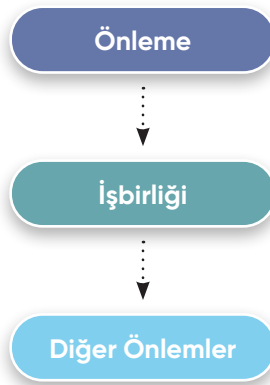
¹⁵ Age, s.3.

¹⁶ Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesinin 1. maddesi

neden olması durumunda her iki maddeden cezalandırmayı sağlayacak bir düzenlemeye olmadığı için savunmasızlık hali ya da nüfuzun kötüye kullanılması ya da başkası üzerindeki denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için kazanç elde etme ya da çıkar sağlama hususlarının kapsam dışında kaldığı ifade edilmiştir.¹⁷

GRETA'nın raporundan sonra uluslararası hukukla uyumlaştırılma çalışmalarının parçası olarak 10/6/2020 tarihli ve 63 sayılı Suç Mağdurlarının Desteklenmesine Dair Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 7'nci maddesinde düzenlenen kırılgan gruplara sunulacak hizmetler bahsinde insan ticareti mağdurları da kapsamaktadır.

Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi, insan ticaretinin önlenmesi için çizdiği çerçeveyi üçe ayırmıştır:

Sözleşme'nin 5. ve 6. Maddeleri önleyici önlemler ile ilgiliyken, madde 7-8 ve 9, güvenlik, işbirliği ve kontrolle ilgilidir. Tarafların insan ticaretinin önlenmesinden ve insan ticareti ile mücadeleden sorumlu çeşitli organlar arasında ulusal düzeydeki koordinasyonun kurulması ve güçlendirilmesi için gerekli önlemleri almasını öngörmekten sorumlu olduğunu düzenleyen bu bölümde, sosyal, adli ve idari sorumlulukları ile hükümetlere; polise, göçe ve gümrüklere ilişkin sorumlulukları bulunan kurumlara, sivil toplum örgütlerine, konu ile ilgili sorumlulukları bulunan diğer örgütler ve sivil toplumun diğer bileşenlerine koordinasyon görevi verilmiştir.

Sözleşme, taraflara, kişilerin yasal olarak göç etmesine imkânı sağlanması için gerekli olan uygun önlemleri alma yükümlülüğünü yüklerken, muhtemel göçmenlerin de yasal fırsatlar, istihdam olanakları, hak ve görevler açısından bilinç yükseltme eğitimleri çağrısında bulunmaktadır. Bu ayrıca kırılgan grupların insan tacirlerinin tekliflerinin ne olduğunu anlamaları ve bunları kabul etmektense daha doğrusunu bilmelerini sağlamak amacı ile insan tacirleri tarafından verilen yanlış bilgilere karşı harekete geçmesini sağlayacak ve inşa edilmiş rıza kavramını dolaşıma sokacaktır. Özellikle vize ve göçmen büroları, ana hedefdir.

İnsan ticaretinden çocukları koruyacak temel ilkeleri çizen UNICEF, ayrıca şu hususlara değinmektedir:

- Çocukların haklarının olumsuz tavırlardan, gelenek ve göreneklerden, davranışlardan ve uygulamalardan korunması;
- Hükümetlerin çocuk haklarına yönelik taahhüdü ve çocuk haklarının korunması ve gerçekleştirilmesi;
- Koruyucu düzenlemelerin hazırlanması ve uygulanması;
- Çocukları korumak için çocuklar, aileler ve topluluklarla temas halinde bulunan ve ilgilenenlerin kapasitesi;
- Çocukların yaşam becerileri, bilgileri ve katılımları;
- Suiistimal vakalarının izlenmesi ve rapor edilmesi için bir sistem oluşturulması;
- İnsan ticareti mağduru çocukların iyileşmesine ve yeniden topluma katılmasına imkan tanıyan programlar ve hizmetler.

¹⁷ Greta, Report Concerning The Implementation of The Council of Europe Commission on Action Against Trafficking in Human By Turkey, First Evaluation Around, 2019, p. 2

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 39. maddesi de çocukları bu açıdan korumakta ve çocuk mağdurların ücretsiz hukuki hizmetlere erişimi ile iyileşmeleri ve sosyal açıdan yeniden topluma entegre olmaları, yüksek kalitede tıbbi bakım, danışmanlık hizmetlerinden faydalanmaları için maddi destek ve eğitim fırsatlarından yararlanmaları öngörmektedir.

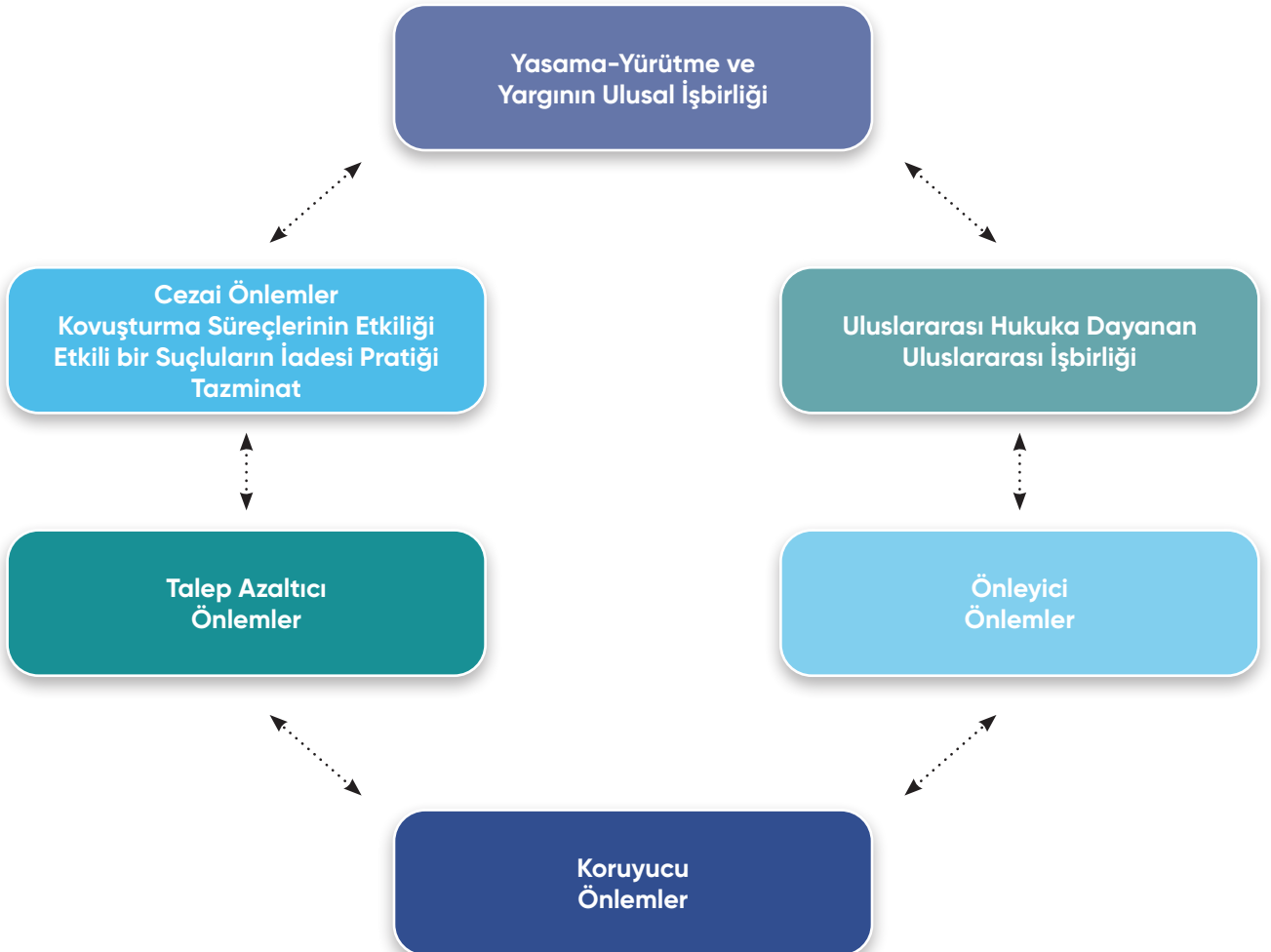
İnsan ticareti mağdurlarının, insan ticareti ile ilgili yasal işlemlerin yapılması da dâhil olmak üzere mahremiyet ve kimliklerinin korunması gerekmektedir.

Sözleşme'nin 6. Maddesi, bu önlemlerin amacının caydırıcılık sağlamak olduğunu söylemekte ve bir önlem biçimi olarak talep azaltıcı önlemlere de değinmektedir.

Taraflara, cinsel istismar, zorla çalıştırma veya zorla hizmet ettirme, kölelik ve kölelik benzeri uygulamalar, kulluk ve organ çıkarma ile ilgili taleplerin önüne geçilmesi için önlemler almak ve uygulamak üzere pozitif bir yükümlülük yükleyen sözleşme, insan ticaretini önlemek ve insan ticareti ile mücadele için talebe müdahale edilmesinin önemini vurgulamıştır.

Tüm uluslararası çerçevenin bize sunduğu yapı ise insan ticareti ve insan ticaretinin özgül biçimleriyle mücadele ederken hem ilgili kırılgan grupların özgül özelliklerini dikkate almak, hem uluslararası mekanizmaları hesaba katarak hem de ulusal yapıyla beraber hareket etmektedir.

Bu açıdan temel yapı şu şekilde kurulmalıdır:

Avrupa Birliği ile birlikte ortak
finanse edilmektedir

AVRUPA BİRLİĞİ

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Avrupa Konseyi ile birlikte
ortak finanse edilmekte ve
uygulanmaktadır

